

Perspectiefnota 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Uitgangspunten	4
3. Ontwikkelingen.....	6
4. Financieel meerjarenperspectief	14
Bijlage 1 Reserves en voorzieningen	18

1. Inleiding

Wat kunt u in deze perspectiefnota verwachten?

Jaarlijks vindt de integrale afweging van nieuw beleid plaats bij de Perspectiefnota. De perspectiefnota 2023 wordt op een andere manier aangevlogen, namelijk door nieuwe aanmeldingen voor 2023 en volgende jaren op te nemen in de begroting 2023 in plaats van de perspectiefnota 2023. Ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota 2023 is namelijk het financieel meerjarenperspectief nog niet duidelijk door onzekerheden over de hoogte van de meerjarige algemene uitkering. De tijdsplanning van het publiceren van de circulaire en de bij de gemeenten gehanteerde planning & control-cyclus sluiten niet op elkaar aan.

Duidelijkheid over de hoogte van de algemene uitkering verwachten wij te krijgen bij de meicirculaire 2022. De onzekerheden betreffen materiële bedragen. De financiële ruimte voor nieuwe aanmeldingen is op dit moment marginaal. Daarom worden nieuwe aanmeldingen voor 2023 en volgende jaren opgenomen in de begroting 2023 in plaats van de perspectiefnota 2023. Hierdoor verschuift alleen het moment van besluitvorming en niet het jaar van ingang van de nieuwe aanmeldingen. Het doorschuiven van de besluitvorming over de aanmeldingen naar de begroting 2023 betekent dat er een integrale afweging van alle aanmeldingen kan plaatsvinden binnen de dan beschikbare financiële ruimte.

Regeerakkoord vanaf 2026

Het ministerie van binnenlandse zaken en koninklijke relaties (BZK) heeft aangegeven dat er tot en met 2025 voldoende geld vanuit het rijk naar gemeenten gaat. Vanaf 2026 is er echter grote onzekerheid en ontvangen gemeenten fors minder geld; 2026 wordt ook wel het 'ravijnjaar' genoemd. Voor de gemeente is het daardoor lastig om toekomstplannen te maken. Veel plannen vragen om een jaarlijkse investering en dus structurele dekking.

Indeling en opbouw perspectiefnota 2023

We beschrijven eerst de ontwikkelingen die de komende tijd op ons afkomen. Daarna geven we de opbouw van het financieel meerjarenperspectief weer. Hierbij komen de kaders (uitgangspunten), opbouw financieel perspectief en de ontwikkelingen meerjarenperspectief aan de orde.

Daarnaast schenken we hier aandacht aan de reservepositie en de liquiditeitenplanning. Deze perspectiefnota laten we vaststellen door de raad.

Planning van het financiële proces

De uitreiking van de stukken is gepland op 25 mei. Daarna volgt het proces van Petear op 23 juni waarna de besluitvorming is gepland voor de raadsvergadering van 4 juli.

College van burgemeester en wethouders.

2. Uitgangspunten

In dit hoofdstuk leest u de uitgangspunten die we gehanteerd hebben voor het opstellen van deze perspectiefnota.

2.1 Financieel meerjarenperspectief

Uitgangspunt voor deze perspectiefnota is het in de programmabegroting 2022 gepresenteerde financiële meerjarenperspectief. Vervolgens hebben we dit meerjarenperspectief geactualiseerd. Financiële effecten uit reeds eerder toegekende voorstellen/besluiten hebben we verwerkt in dit meerjarenperspectief.

2.2 Algemene Uitkering

In het meerjarenperspectief hebben we de septembercirculaire 2021 en decembercirculaire 2021 verwerkt. Over de effecten van deze circulaires hebben wij u geïnformeerd in afzonderlijke raadsmemo's. De financiële gevolgen hiervan voor het lopende jaar verwerken we in de voorjaarsrapportage 2022 en meerjarig in de nu voorliggende perspectiefnota 2023.

2.3 Structureel, eenmalig en reserves

Structurele gelden kenmerken zich in de presentatie doordat zij vanaf het startjaar in elke jaarschijf zijn opgenomen. Lasten of baten die zich beperken tot één- of een beperkt aantal jaren nemen we alleen mee in de desbetreffende jaarschijven. Eenmalige budgetten brengen we ten laste van de Vrije Algemene Reserve om vervolgens, conform de Nota Reserves en Voorzieningen, deze mutaties op te nemen in de Reserve Onderhanden Werk (OHW).

In de financiële verordening en de Nota reserves en voorzieningen zijn de uitgangspunten vastgelegd voor het vormen en besteden van (bestemmings)reserves en voorzieningen.

2.4 Bouwgrondexploitatie

In het overzicht van de algemene reserve zijn nu resultaten uit de bouwgrondexploitatie meegenomen. Hiervoor verwijzen wij ook naar de toelichting op de algemene reserve in hoofdstuk 4.

2.5 Aanmeldingen

Op dit moment is het financieel meerjarenperspectief nog niet duidelijk door onzekerheden over de hoogte van de algemene uitkering. Dit wordt veroorzaakt door de late besluitvorming vanuit het rijk over de algemene uitkering en de herijking gemeentefonds. De tijdsplanning van het publiceren van de circulaires en de bij de gemeenten gehanteerde planning & control-cyclus sluiten niet op elkaar aan. Duidelijkheid over de hoogte van de algemene uitkering verwachten wij te krijgen bij de meicirculaire 2022. De onzekerheden betreffen materiële bedragen. De financiële ruimte voor nieuwe aanmeldingen is op dit moment marginaal. Deze perspectiefnota 2023 wordt daarom op een andere manier aangevlogen, namelijk door nieuwe aanmeldingen voor 2023 en volgende jaren op te nemen in de begroting 2023 in plaats van de perspectiefnota 2023. Hierdoor verschuift het moment van besluitvorming en niet het jaar van ingang van de nieuwe aanmeldingen. Bij de begroting 2023 vindt er een integrale afweging van alle aanmeldingen plaats binnen de dan beschikbare financiële ruimte.

2.6 BTW, rente en vrijval tijdelijke budgetten

In de financiële perspectieven laten we de btw, voor zover verrekenbaar met de belastingdienst, buiten beschouwing. Met ingang van 1 januari 2016 hebben overheidslichamen te maken met de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht Overheidsondernemingen. Dit betekent dat de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is over de winstgevende ondernemingsactiviteiten.

Rente

Rentepercentage nieuwe investeringen

Voor nieuwe investeringen, waarmee in de liquiditeitenplanning nog geen rekening is gehouden, dient nieuw geld aangetrokken te worden. De marktrente bedraagt op het moment van de perspectiefnota 2023 1,54% (10 jaar Fixe BNG). Gelet op de onzekerheid in de markt is het gerechtvaardigd hier een risico-opslag bij te tellen. In deze perspectiefnota houden we daarom rekening met een rentepercentage van 2% voor nieuwe investeringen.

Rentepercentage grondexploitatie

Op grond van de nieuwe BBV-voorschriften is het niet meer toegestaan om ons rentepercentage dat gebaseerd is op het gemiddelde van onze langlopende leningen toe te rekenen aan gronden in exploitatie. Hiervoor maken we gebruik van een rekenmethode die door het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is voorgeschreven. In deze berekening komt het rentepercentage wat wij nog door mogen rekenen aan gronden in exploitatie uit op 1,92%.

2.7 Afschrijvingstermijnen

In het jaar van de investering starten we met het afschrijven van investeringen economisch nut en maatschappelijk nut (in het aanvangsjaar nemen we 50% in plaats van de volledige kapitaallasten mee). In de gewijzigde BBV voorschriften is opgenomen dat we investeringen met economisch nut en maatschappelijk nut moeten afschrijven.

2.8 Lastenontwikkeling

Algemene dekkingsmiddelen

De onroerendezaakbelastingen (OZB), forensenbelasting en toeristenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen. De verhoging OZB is gebaseerd op de inflatie en de loonontwikkeling. De procentuele verhogingen zijn derhalve 1,9 % in 2023, 1,75% in 2024 en 1,95% in de 2025 en 2026. In het laatste kwartaal van 2022 ontvangt u de voorstellen voor de tarieven 2023.

Specifieke dekkingsmiddelen

Het rioolrecht en de afvalstoffenheffing zijn specifieke dekkingsmiddelen. Uitgangspunt is dat we hiervoor kostendekkende tarieven hanteren. Dit betekent dat we als algemeen beleidsuitgangspunt hanteren dat we geen kosten voor riolering en afvalinzameling ten laste van de algemene middelen brengen (veegkosten is bijv. een uitzondering hierop).

3. Ontwikkelingen

In dit hoofdstuk geven we de belangrijkste ontwikkelingen voor onze gemeente weer.

3.1 Toekomstvisie De Fryske Marren: een gemeente van mogelijkheden

We wonen en werken hier in een gebied met vele mogelijkheden. Het is een gemeente waar je volop de ruimte hebt en krijgt, letterlijk en figuurlijk. Om te ondernemen, te wonen en om je te vermaken. We hebben oog voor de mensen om ons heen. We vinden dat in De Fryske Marren iedereen mee moet kunnen doen. Wat betekent dat nu voor de lange(re) termijn? Wat voor gemeente wil De Fryske Marren zijn? Voor de inwoners van nu, maar ook van de toekomst.

De huidige visienota dateert van de fusieperiode. In de afgelopen periode is in samenspraak met de raad, inwoners, bedrijfsleven, college en de organisatie gewerkt aan een vernieuwde visie voor De Fryske Marren. Dit betreft een lange termijnvisie en kan met een tijdshorizon iedere vier jaar verder lokaal worden ingekleurd. Het college heeft de visie Brede Welvaart voor De Fryske Marren; visie tot voorbij 2030 inmiddels ter besluitvorming doorgestuurd naar de raad. De raad neemt hierover in de loop van 2022 een besluit.

Gemeente De Fryske Marren wil een perspectief op de toekomst, een kader voor de beslissingen waar de gemeente nu al voor staat en die een uitwerking hebben voor later. Grip krijgen op de tijd die komt, voorsorteren op de vragen die gaan komen, inspelen op de belangen van volgende generaties en afwegen wat gedaan moet worden in het heden. Wij maken daarbij gebruik van een aantal relevante maatschappelijke (inter)nationale ontwikkelingen, die een handvat bieden om in de complexe opgave orde te scheppen en een verbinding te leggen met ontwikkelingen die elders in de omgeving plaatsvinden. Brede Welvaart (Sustainable Development Goals (SDG's) of in het Nederlands ontwikkeldoelen) spelen hierbij een belangrijke rol. SDG's zijn wereldwijde doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

3.2 Opvang vluchtelingen Oekraïne

Op 7 maart 2022 heeft het Veiligheidsberaad ingestemd met de opdracht van het kabinet om via de voorzitters van de veiligheidsregio's de gemeenten te verzoeken opvang op te zetten en te beheren voor vluchtelingen uit de Oekraïne. Voor onze gemeente betekent dit dat we 160 opvangplekken moeten realiseren. Er zijn 3 opvanglocaties gevonden die op korte termijn geschikt konden worden gemaakt voor dit doel en deze aantallen.

De Rijksoverheid heeft een normbedrag toegezegd van € 700,- per gerealiseerde opvangplek per week. Dit normbedrag dient de kosten te dekken van o.a. de transitie van de opvanglocaties, schoonmaak, bevoorrading, inventaris, bemensing, het leefgeld, huur, energielasten enz. (deze opsomming is niet limitatief). We verwachten dat dit bedrag voor onze gemeente voldoende is om de door ons gemaakte kosten te kunnen dekken.

3.3 Nieuw regeerakkoord

In het in december 2021 gepresenteerde coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' zijn een aantal afspraken gemaakt die financiële gevolgen zullen hebben voor onze gemeente. De hoogte van die financiële gevolgen voor de uitkering gemeentefonds zal in de meicirculaire 2022 duidelijk worden.

Accres

Voor deze jaarlijkse indexatie van het gemeentefonds wordt in het regeerakkoord extra geld beschikbaar gesteld tot en met 2025. De herberekening van het accres wordt op basis van een nieuw CPB-macrobeeld meegenomen in de meicirculaire 2022.

Jeugdhulp

Gemeenten zijn vanaf 2019 intensief in gesprek met de rijksoverheid om te komen tot een kwalitatief hoogwaardig en financieel houdbaar stelsel van jeugdhulp. In 2021 is in de hervormingsagenda jeugd extra middelen voor jeugdzorg opgenomen voor de jaren 2023 t/m 2025. Hiervan heeft de gemeente 75% in de meerjarenraming 2023 – 2025 opgenomen. Nu wordt in het Regeerakkoord aan deze hervormingsagenda jeugd getornd en wordt uitgegaan van een forse vermindering van deze middelen in de jaren 2024 en 2025. Na weerstand vanuit gemeenten overweegt het Rijk deze bezuiniging terug te draaien.

Opschalingskorting

De door het kabinet Rutte II opgelegde opschalingskorting is in het regeerakkoord voor de duur van de kabinetsperiode (2022 tot en met 2025) teruggedraaid, maar is niet structureel stopgezet. Dit betekent dat er in de gemeentelijke meerjarenbegroting rekening moet worden gehouden met een volledige terugkeer van de opschalingskorting vanaf 2026. Hierdoor kan de gemeente niet structureel investeren in structurele opgaven.

Woningbouwimpuls

Het regeerakkoord haalt voor de woningbouwimpuls en voor het volkshuisvestingsfonds middelen uit het gemeentefonds om het vervolgens als specifieke uitkering ter beschikking te stellen aan een aantal gemeenten. Dit leidt tot een soort herverdeling van het gemeentefonds.

3.4 Inflatie

Conform voorgaande jaren is voor 2023 rekening gehouden met indexering van de budgetten op basis van de prijsindexen CPB zoals gepubliceerd in de septembercirculaire 2021. Inmiddels is er sprake van een veel hogere inflatie. De gevolgen hiervan worden gemonitord en bij de programmabegroting wordt beoordeeld of hiervoor een structurele aanpassing moet plaats vinden.

3.5 Herstelplan algemene reserve

In de perspectiefnota 2021 is een herstelplan gepresenteerd voor de algemene reserve. Het herstelplan bestaat uit het versterken van de reservepositie om tegenvallers op te vangen. Maatregelen om de algemene reserve te sturen of beïnvloeden zijn mogelijk door uitgaven te verlagen en te sparen, inkomsten te verhogen en/of eenmalige voordelen te sparen en financiële risico's te beheersen.

Er is onderzoek gedaan om toekomstige tussentijdse winstnemingen grondexploitatie in de algemene reserve meerjarig op te nemen. De reden hiervan is dat de grondexploitatie een belangrijk aandeel had in het jaarrekeningresultaat 2019. Voorzichtigheidshalve nemen we voor de jaren 2021 tot en met 2024 50% van de te verwachten tussentijdse winstnemingen mee. Dit is afgestemd met onze accountant en de provincie als toezichthouder. In 2021 is de geraamde winstneming behaald en we verwachten dit ook voor de komende 3 jaren. De uitkomsten van de eenmalige voordelen maken al onderdeel uit van de algemene reserve.

3.6 Herverdeling gemeentefonds

De minister van BZK heeft aangegeven dat de herverdeling gemeentefonds per 1 januari 2023 ingaat. De financiële vertaling van deze herverdeling wordt meegenomen in de meicirculaire 2022.

3.7 Organisatieontwikkelingen

Een nieuwe bestuursperiode start waarin een aantal complexe maatschappelijke opgaven worden opgepakt, integraal, binnen de eigen organisatie en vooral met andere overheden, inwoners en ondernemers. Integraal omdat steeds scherper duidelijk is dat gemeentegrenzen geen grenzen vormen voor de vraagstukken terwijl er tegelijkertijd lokale keuzes gemaakt moeten worden die in samenhang moeten worden gezien en uitgevoerd. De afgelopen jaren hebben we daarom al sterk ingezet op doorontwikkeling van de daarbij horende veranderende werkwijzen en dienstverlening zoals o.a. blijkt uit Wikselwurk, de ontwikkeling van serviceformules en het 'slechten van eilandjes denken'. De inzet op modernisering van onze bedrijfsvoering (zoals ICT, Communicatie en P&O) blijft faciliterend. De

ontwikkelingen rond personeel financieren we binnen de daartoe beschikbare (organisatie- personeels)budgetten. Deze staan door de actuele prijsstijgingen momenteel onder druk.

3.8 Digitalisering

Digitalisering wordt steeds meer onderdeel van alle processen en producten in de gemeentelijke organisatie. Naast alle gevraagde en noodzakelijke veranderingen vraagt dat ook om een professionele benadering waar de gevolgen voor medewerkers en organisatie in worden meegenomen. Op basis van het externe onderzoeksrapport van Native is dat proces in 2021 gestart. De komende jaren blijven we daar in investeren.

In onze dienstverlening leveren we steeds meer producten en diensten digitaal aan. Dat sluit aan bij een landelijke trend, en bij de ontwikkeling dat veel dienstverlening 24*7 (dag en nacht) beschikbaar is. Onze websites en diensten moeten niet alleen gebruiksvriendelijk zijn, maar voldoen aan wettelijke eisen op het gebied van toegankelijkheid en openbaarheid.

Naast dienstverlening biedt digitalisering ook mogelijkheden voor interactie met onze inwoners en bedrijven, als aanvulling op onze huidige aanpak.

We hebben de eerste pilots uitgevoerd met “robotisering” van standaard processen en onderzoeken nu of we dat ook in de reguliere processen kunnen inzetten. Dat betekent niet dat er daadwerkelijk robots aan het werk zullen zijn, maar dat software standaard bulk handelingen over neemt.

We gaan steeds meer gebruik maken van de mogelijkheden om data gedreven besluitvorming en informatievoorziening te ondersteunen. Een zichtbaar structureel resultaat daarvan is het dashboard wonen wat we hebben gebouwd met ons nieuwe GEO platform en via onze website voor iedereen benaderbaar is. Wij verwachten de komende jaren steeds meer van dit soort toepassingen.

Tot slot zal de toenemende – vraag naar – digitalisering extra inspanningen vragen op het gebied van procesmatig en projectmatig werken, in lijn met de ambitie om de organisatie verder te professionaliseren.

3.9 Informatieveiligheid/cybercriminaliteit/I-bewustzijn medewerkers

In overeenstemming met het Dreigingsbeeld Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten, welke we jaarlijks van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) ontvangen, wordt duidelijk dat informatiebeveiliging steeds belangrijker wordt voor onze maatschappij en zo ook voor De Fryske Marren. Digitalisering en digitaal (thuis)werken heeft door corona een vlucht genomen. Onze afhankelijkheid van digitale processen en systemen worden steeds groter en de risico's en dreigingen zijn de afgelopen jaren ook flink toegenomen.

De grootste dreigingen voor De Fryske Marren zijn o.a. dat medewerkers fouten maken en dat kwaadwillende continu gericht en ongericht op zoek zijn naar kwetsbaarheden die ze kunnen uitbuiten. Een incident kan vervolgens grote (financiële) consequenties hebben. Cybercrime is bewezen lucratief en daardoor helaas aan de orde van de dag waardoor onze inwoners, ondernemers en organisaties steeds meer risico lopen slachtoffer te worden.

Het weerbaarder maken van overheidsorganisaties en onze maatschappij is een breed gedragen prioriteit voor de overheid en er moet nog veel gebeuren. De komende jaren is daarom in toenemende mate focus en toezicht nodig op de beheersing van de risico's. Hierbij moet de focus liggen op de juiste inrichting van processen, bewust bekwaam omgaan met informatie (systemen) en het tijdig implementeren van technische en organisatorische maatregelen zoals het actief monitoren van de technische infrastructuur. Voor beheersing van deze risico's werken wij conform de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Als gemeente hebben wij onze doelstellingen en het gewenste beveiligingsniveau vastgelegd in ons Informatiebeveiligingsbeleid en het daarbij horende Actieplan Informatieveiligheid voor de uitvoering.

3.10 Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 gedeeltelijk in werking getreden. De Wet open overheid vervangt de Wet openbaarheid van bestuur. Een belangrijk deel van de Wet open overheid, de categorieën

van documenten die openbaar gemaakt moeten worden, treedt op een later tijdstip in werking. Waarschijnlijk wordt gekozen voor een gefaseerde invoer waarbij over 5 - 10 jaar volledig aan de Wet open overheid moet worden voldaan. Omdat de fasering niet bekend is, is ook niet duidelijk hoeveel tijd de implementatie van de wet neemt en wat de uitvoeringskosten zijn (incidenteel en periodiek). Wel staat vast dat het openbaar maken van informatie via een landelijk voorgeschreven platform moet plaatsvinden. Dit platform is nog niet beschikbaar en ook hiervan zijn de kosten voor de gemeente niet bekend. In de komende jaren is het aannemelijk dat er middelen gevraagd worden voor de uitvoering van de Wet open overheid.

Wat is er veranderd vanaf 1 mei:

- Contactfunctionaris aanwijzen: een inwoner of organisatie die op zoek is naar documenten, kan een contactfunctionaris van de gemeente benaderen. De contactfunctionaris kan aangeven of informatie al openbaar is of helpen bij het omschrijven van het Woo verzoek.
- Digitaal indienen Woo verzoek: Hiervoor is een formulier op de website beschikbaar.
- De besluytermijn op Woo verzoeken is verkort en te laat beslissen betekent een dwangsom betalen.
- In de jaarrekening en begroting wordt in de openbaarheidsparagraaf aangegeven hoe de gemeente invulling geeft aan de Wet open overheid (voornemens en resultaten).

3.11 Jeugdhulp

Sinds 1 januari 2018 werken we voor de maatwerkvoorzieningen Jeugdhulp met resultaatgerichte inkoop. Invoering van een dergelijke grote verandering gaat gepaard met aanloop vraagstukken op verschillende niveaus: eigen gemeente, Fryske gemeenten, Sociaal Domein Fryslân (SDF) en zorgaanbieders.

Om mogelijke (financiële) risico's te ondervangen zijn de volgende maatregelen getroffen:

- het provinciaal volgen van de transformatie en de invulling daarvan door zorgaanbieders:
 - centraal via het contractmanagement van SDF en op basis van de adviezen van de ingestelde taskforce jeugd.
- als gemeente volgen van de transformatie en de invulling daarvan door zorgaanbieders:
 - gesprekken met regionale zorgaanbieders;
 - controle en naleving op een juiste uitvoering van administratieve processen op basis van de gemaakte contractuele afspraken;
 - het aanspreken op verantwoordelijkheden via provinciaal contractmanagement;
 - sturen op beoogd inhoudelijk resultaat door het sociaal wijkteam;
 - het beheersen van de kostenontwikkeling door continue monitoring.

Het traject voor inkoop met contracten die in zouden gaan op 1 januari 2022 is stopgezet als gevolg van juridische procedures. Dit traject wordt opnieuw opgestart met als doel nieuwe contracten per 1 januari 2023. Vertrekpunt hierbij blijven de uitgangspunten van de inkoop van de zorg in 2018 aangevuld met de in de afgelopen periode opgedane ervaringen en gedane aanpassingen.

3.12 Rijksmiddelen Wmo abonnementstarief

De raad heeft in 2019 met de aangenomen VNG-motie gewezen op en gesteld dat 'wie bepaalt betaalt'. Vooralsnog is aanvullend gebruik van Wmo-voorzieningen en de indirecte kosten nog niet gecompenseerd door het Rijk. De minister wacht de uitkomsten uit een landelijke monitor af. Ook uit de derde landelijke monitor is gebleken dat de kosten van het abonnementstarief verder zijn toegenomen. Deze monitor was gericht op 2020. Het nieuwe kabinet wil voor specifiek de huishoudelijke hulp maatregelen treffen. Het kan gaan om verdere financiële compensatie of om inhoudelijke, beleidsmatige, maatregelen, zoals een eigen bijdrage met landelijke normen. Daarnaast zullen het ministerie van VWS en de VNG een gezamenlijke analyse uitvoeren naar de lange termijn ontwikkelingen Wmo (5-20 jaar) op basis van demografische en maatschappelijke ontwikkelingen. Tot op heden is er geen duidelijkheid gekomen over compensatie. Zolang er nog geen duidelijkheid is heeft de provincie aangegeven dat we hiervoor geen stelpost (€ 1 miljoen) mogen opnemen in het financieel meerjarenperspectief.

3.13 Nieuwe doelgroepen Participatiewet

De gemeente is sinds 2015 verantwoordelijk voor een aantal nieuwe doelgroepen met de komst van de Participatiewet. Omdat het gaat om inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is er gespecialiseerde en langdurige begeleiding nodig om mee te kunnen doen aan de arbeidsmarkt. We zien dat de kosten in de komende jaren daarom stijgen.

De doelgroep die voorheen een Wsw-indicatie kreeg komt nu deels in aanmerking voor beschut werk. Voor inwoners die daar niet voor in aanmerking komen worden trajecten ingezet met als doel werken met loonkostensubsidie of dagbesteding vanuit Wmo-voorzieningen.

Onder de nieuwe doelgroepen verstaan we verder leerlingen uit het praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs die eerder in aanmerking kwamen voor een Wajong-uitkering. Ook statushouders zijn een bijzondere doelgroep waarvoor een specialistische aanpak nodig is.

Al deze doelgroepen hebben professionele begeleiding nodig. Het is dus nodig om de uitvoering van deze vormen van re-integratie te vernieuwen.

In de 'position-paper Fryslân-west' zijn de eerste kaders daarvoor beschreven. Dit document is in 2019 met de raden van de deelnemende gemeenten besproken en vastgesteld. Onze voorkeur gaat er naar uit om dit als Fryslân-West gemeenten gezamenlijk te organiseren. In 2020 is dit verder uitgewerkt, een keuzedocument is in maart 2021/april 2021 aan de raden voorgelegd.

In 2021 is gestart met het uitwerken van een businesscase. Hierin vindt ook de financiële doorrekening plaats voor het Werkleerbedrijf en de verschillende gemeenten. Deze businesscase is inmiddels vastgesteld. De doelstellingen kunnen binnen de bestaande budgetten worden gerealiseerd.

3.14 Ruimtelijke projecten

In onze gemeente zijn constant ruimtelijke projecten in voorbereiding of in uitvoering. Het gaat niet alleen om herinrichtingen, maar ook om plannen voor woningbouw, bedrijventerreinen en recreatieve voorzieningen. Voor wonen geldt voor de komende jaren een grote opgave. Bij de planvorming gelden de algemeen gebruikelijke traditionele thema's als milieuzonering, geluid, water, bodem, archeologie en cultuurhistorie ecologie, (externe) veiligheid, luchtkwaliteit en geur. Maar ondertussen zijn ook de thema's gezondheid, duurzaamheid, energie en klimaatadaptief ontwerpen in de plannen verankerd en speelt participatie een aldoor grotere rol. We zien dat de wereldwijde schaarste aan grondstoffen naast vertraging ook leidt tot aanzienlijke stijging van de kosten van het bouw materiaal. Bij een aantal projecten zijn we hier al mee geconfronteerd, met een vertraging van werkzaamheden en overschrijding van de projectbudgetten tot gevolg. Ook hebben werkzaamheden van de nutsbedrijven, die soms meer dan een jaar van te voren ingepland moeten worden, invloed op de snelheid van de realisatie.

3.15 Wonen

Het zorgen voor goed wonen is een van de centrale thema's voor de gemeente. De historische krapte op de woningmarkt vraagt van gemeente durf en slagkracht. Het rijk zal ook veel strakker sturen dan voorheen op een woningbouwprogrammering die aansluit bij de woonwensen en -behoeften van mensen. Gemeenten, corporaties en alle partijen zullen op lokaal niveau moeten samenwerken om deze urgente bouwopgave gestalte te geven. Op dit moment werken we aan circa 64 projecten van klein tot groot met in totaal 900 woningen. Concreet bouwen we onder meer in de Zuiderzeestraat en het centrum van Lemmer, Broek-Zuid te Joure en Havendiken te Balk. Er zijn voor 190 woningen bouwvergunningen afgegeven. Daarnaast werken we aan de ontwikkeling van Wyldehoarne 4 en Park Sevenwolden in Joure en verschillende terreinen in Lemmer. Verder worden ook kleinere particuliere wooninitiatieven ondersteund door de gemeente.

Om in te spelen op alle ontwikkelingen stellen we dit jaar een nieuwe Woonvisie De Fryske Marren voor de periode 2023 - 2027 op. Ook stellen we het Strategische Uitvoeringsprogramma Woningbouw op voor de periode tot 2030 met een doorkijk tot 2035. Verder werken we aan projectoptimalisatie en zetten in op

het realiseren van flexwoningen. Het Rijk is in maart 2022 gekomen met het Nationale Woon- en Bouwagenda en een Programma Woningbouw. Doel van de Nationale Woon- en Bouwagenda is het bevorderen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod in Nederland. Deze bouwagenda zal centraal staan de komende vier jaar.

3.16 Glasvezel

De aanleg door Delta van een glasvezelnetwerk in de buitengebieden en kleinere kernen in onze gemeente is nagenoeg afgerond. Sloten en Oudemirdum zijn de laatste twee kernen uit het oorspronkelijke project waar nog initiatieven lopen. Zowel KPN als Delta willen nu aan de slag met Joure, Lemmer en Balk. KPN is inmiddels gestart in Lemmer. Deze aanleg maakt geen onderdeel uit van het oorspronkelijke project. De kosten voor begeleiding en toezicht kunnen niet meer gedekt worden uit de eerder beschikbare kredieten voor de aanleg van glasvezel. De aanleg van een glasvezelnetwerk in Joure, Lemmer en Balk zal doorlopen tot medio 2024. Gelet op de omvang van deze projecten en de impact hiervan vraagt dit gedurende de looptijd van de projecten om extra begeleiding en toezicht vanuit de gemeente.

3.17 Duurzaamheid

De aandacht voor een duurzame economie en duurzame toepassingen en oplossingen is de afgelopen periode flink toegenomen. Daarnaast hebben we onze verantwoordelijkheid en taken binnen het Klimaatakkoord. Een ontwikkeling die we toejuichen en waar we onze rol in pakken. Mede daarom heeft de gemeenteraad op 17 november 2021 het uitvoeringsprogramma duurzaamheid vastgesteld.

We faciliteren initiatieven, werken veel samen met de dorpen, zijn in gesprek met diverse initiatiefnemers voor uiteenlopende projecten en nemen actief deel aan de Regionale Energiestrategie. We werken aan de uitvoering van de door de raad vastgestelde Transitievisie warmte waarbij we per wijk aangeven wanneer de overstap wordt gemaakt naar aardgasvrij. Hierbij staat voorop dat dit betaalbaar moet zijn voor alle inwoners. Al jaren zijn we bezig met de verduurzaming van de particuliere woningvoorraad door middel van Tûk Wenjen. We verwachten dat we in 2022 nog voldoende middelen hebben om dit project voort te zetten. Voor de jaren daarna is een nieuwe financiële inspanning vereist.

Binnen onze organisatie werken we aan trede 4 van de CO2 Prestatieladder. Dit betekent dat we ons niet alleen meer richten op onze eigen organisatie, maar dat we ook werk maken van de reductie van de CO2-uitstoot in de keten.

In 2020 is het beleidskader Sinnefjilden De Fryske Marren vastgesteld. Hierin is opgenomen wat de mogelijkheden zijn binnen de gemeente op het gebied van zonnenvelden. Het eerste grootschalige zonnepark is inmiddels in gebruik genomen (Lemsterhoek, Lemmer).

We willen de dakpotentie maximaal benutten voor de opwekking van zonne-energie. Om dit te realiseren is het van belang dat we een stimuleringsprogramma opzetten met daarbij behorende, aanvullende middelen. We stellen een plan van aanpak op zodat duidelijk wordt welke middelen daarvoor nodig zijn.

Ook voor het eigen vastgoed in onze gemeente ligt vanuit het klimaatakkoord een verduurzamingsopgave. Dit wordt via de Routekaart verduurzamen Vastgoed gestalte gegeven.

Er is onderzoek gedaan naar de fors noodzakelijke uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord voor gemeenten, provincies en waterschappen door adviesbureau AEF. Hieruit blijkt dat ook voor onze gemeente een substantiële hoeveelheid capaciteit en middelen nodig is. De raad heeft voor de jaren 2022 en 2023 tijdelijke, extra middelen beschikbaar gesteld voor uitbreiding van capaciteit. Er zijn echter structureel meer middelen nodig dan nu zijn opgenomen in de meerjarenbegroting.

3.18 Veenweideprogramma

De veenweidevisie is in januari 2015 vastgesteld door de provincie Fryslân. Deze heeft een tijdshorizon tot 2050/2100. Op basis van onder andere de afspraken die gemaakt zijn over het beperken van de CO₂ uitstoot is in 2021 het Veenweideprogramma 2021-2030 vastgesteld door de diverse betrokken algemene besturen (gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân).

Het Veenweideprogramma 2021-2030 heeft de volgende doelstellingen:

- De negatieve effecten van bodemdaling zijn verminderd (gemiddeld 0,2 cm minder bodemdaling per jaar; daarnaast beperken en compenseren van negatieve effecten);
- De uitstoot van broeikasgassen is met 0,4 megaton CO₂ equivalenten per jaar afgenomen;
- De landbouw heeft een duurzaam toekomstperspectief;
- Het watersysteem is water robuust en klimaatbestendig ingericht.

Bij de vaststelling van het Veenweideprogramma 2021-2030 is besloten om in 2022 een eerste herijking van dit programma te doen. Landelijke ontwikkelingen hebben geleid tot een heroverweging van de planning van de herijking van het veenweideprogramma 2021-2030. Het wordt niet opportuun geacht om vooruitlopend op besluitvorming over het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) een afzonderlijke herijking van de veenweideopgave vast te stellen. De herijking van de veenweideopgave wordt als onderdeel van de besluitvorming over het gebiedsplan voor het NPLG, aan de gemeenteraden, provinciale staten en het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân voorgelegd. Deze heroverweging heeft geen gevolgen voor de planning van de besluitvorming over de aanpak van de funderingsproblematiek en de toekomstige inrichting van hoogwatercircuits. Besluitvorming hierover is gepland in december 2022.

3.19 Lelylijn-Deltaplan Noordelijk Nederland

Het Rijk en Noordelijk Nederland werken samen aan een Deltaplan voor Noordelijk Nederland. Doel is om door een betere OV-bereikbaarheid de sociaaleconomische situatie en leefbaarheid in Noordelijk Nederland te versterken. Het Regeerakkoord benoemt het internationale perspectief van de Lelylijn voor een betere verbinding met het noorden van Duitsland. Rijk en regio zullen de komende tijd toewerken naar de afspraken voor het vervolg. Wij gaan de kansen en bedreigingen van het Deltaplan Noordelijk Nederland en de Lelylijn voor de gemeente vanuit een integraal perspectief in beeld brengen, om zodoende de inzet van De Fryske Marren en de positie in het verdere proces zo goed mogelijk te kunnen bepalen.

3.20 Recreatie en toerisme

Samen met meerdere externe stakeholders (ondernemers en verenigingen) is een nieuw programma recreatie en toerisme opgesteld. Het concept-programma is door de raad inspraakrijp verklaard en heeft t/m 13 februari 2022 ter inzage gelegen. De ingediende zienswijzen worden voorzien van een reactie. Samen met de reactienota wordt het concept-programma (eventueel gewijzigd) ter vaststelling aangeboden aan de raad.

Samen met VVV Waterland van Friesland en gemeente Súdwest Fryslân kijken wij hoe wij als regio kunnen profiteren van de landelijke verwachte toeristische groei. En hoe we hierin onze rust en ruimte en de cultuurhistorische eigenheid kunnen waarborgen.

Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en gemeente De Fryske Marren werken samen met het grote maatschappelijke initiatief “gebiedspilot Tsjûkemar”. De projecten die (het bottom-up initiatief) Stichting Club van Aanjagers gebiedspilot Tsjûkemar ontwikkelt zijn er op gericht het gebied aantrekkelijker te maken voor meerdere doelgroepen. Het Tsjûkemar moet een “bestemmingsgebied” worden waar iedereen graag langer wil verblijven. Het grotere kader is de ontwikkeling van het Tsjûkemar Regio: van “doorvaartmeer” naar “bestemmingsmeer”. De Club van Aanjagers neemt het voortouw in de regionale ontwikkeling van het Tsjûkemar in samenwerking met de overheden (Intentieverklaring, 2019). In het

bestuurlijk overleg is afgesproken dat we ons voorlopig focussen op twee projecten uit het Meerjarenuitvoeringsprogramma 2021-2023 namelijk: Ôlesprong en de Kitesurfzone. Dit vanwege beperkte middelen. Deze twee projecten zijn aangewezen door de Club van Aanjagers. De komende tijd willen we onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om bij te dragen aan de realisatie van die twee projecten.

Naast het maatschappelijk initiatief Tsjûkemar onderzoeken we ook voor het maatschappelijk initiatief Nanneiid hoe we met de verschillende overheden dit gebiedsproces verder kunnen helpen en wat ieders rol hier in is.

3.21 Beschermd wonen in de Wmo

De decentralisatie van Beschermd Wonen is opnieuw uitgesteld. Op dit moment is het nog niet bekend wanneer dit wel wordt ingevoerd het is zelfs mogelijk dat dit definitief niet doorgaat.

Er blijft voorlopig dus een gezamenlijke regionale (provinciale) verantwoordelijkheid voor de Beschermd Wonen-voorzieningen.

In Fryslân hebben alle gemeenten in 2018 een visie opgesteld over de verantwoordelijkheidsverdeling. Er is vervolgens gezamenlijk een concept regioplan opgesteld. Uitgangspunten in het regioplan 'De Fryske Oanpak Beschermd Wonen vanaf 2022' hebben al een plek gekregen in de inkoopstrategie voor de regionale inkoop BW vanaf 1 januari 2022. Het lokale deel wordt meegenomen in de inkoop van onze eigen Wmo-ondersteuning.

3.22 Omgevingswet

De Omgevingswet is uitgesteld en treedt nu naar verwachting op 1 januari 2023 in werking. Op dit moment werken we hard aan de implementatie van de Omgevingswet zodat we vanaf 1 januari 2023 minimaal in de geest van de Omgevingswet kunnen werken. Echter na 1 januari 2023 gaat het traject van de Omgevingswet door en zal lopen tot 1 januari 2030. De financiële aspecten van de Omgevingswet raken de gemeentelijke organisatie op meerdere vlakken. Niet alleen op het gebied van de invoeringskosten, ook op onderdelen van de structurele begroting. Op dit moment is nog niet duidelijk wat dit betekent voor de komende jaren. Hier zal in het 3e kwartaal van 2022 meer duidelijkheid over ontstaan.

4. Financieel meerjarenperspectief

Algemeen

In de programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025 (pagina 130) is een overzicht opgenomen met informatie over het financieel perspectief tot en met 2025. Dit vormt de beginreeks van deze perspectiefnota 2023:

Bedragen x € 1.000				
	2023	2024	2025	2026
Saldi programmabegroting 2022 - 2025	753	202	311	311

Deze saldi zijn gepresenteerd in de programmabegroting 2022 en hanteren wij als vertrekpunt voor de perspectiefnota 2023. Door het actualiseren van deze reeks komen we tot een nieuw financieel perspectief. Te denken valt aan reeds genomen besluiten met financieel effect, uitwerking circulaires gemeentefonds, structurele mutaties najaarsrapportage en dergelijke. In de volgende paragrafen gaan we hier verder op in. Een en ander heeft geresulteerd in de volgende eindreeks voor de perspectiefnota 2023:

Bedragen x € 1.000				
	2023	2024	2025	2026
Saldi perspectiefnota 2023 -2026	1.534	275	259	95

Het geactualiseerde financieel meerjarenperspectief laat een dalend saldo zien van € 1.534.000 in 2023 naar € 95.000 in 2026. Conform de financiële verordening hebben alle jaarschijven een positief saldo van minimaal € 100.000. Uit dit financieel perspectief blijkt dat er geen financiële ruimte is voor nieuwe beleidsvoorstellen met structurele financiële gevolgen. Bij de meicirculaire 2022 wordt duidelijk welke extra financiële middelen uit het gemeentefonds onze gemeente krijgt ten gevolge van de herverdeling gemeentefonds en het nieuwe regeerakkoord. Dan wordt een nieuw financieel meerjarenperspectief berekend wat uitgangspunt zal zijn voor nieuwe beleidsvoorstellen bij de begroting 2023.

Opbouw financieel meerjarenperspectief

Op hoofdlijnen zien de saldi van deze perspectiefnota 2023 er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000				
Opbouw financieel perspectief	2023	2024	2025	2026
Programmabegroting 2022 - 2025	753	202	311	311
Autonome mutaties	2.146	1.576	1.451	503
Mutaties bestaand beleid	-1.365	-1.503	-1.503	-1.503
Onttrekken ten laste van algemene reserve				800
Rentelasten onttrekken t.l.v. algemene reserve				-16
Saldi Perspectiefnota 2023-2026	1.534	275	259	95

De saldi voor de jaarschijven 2023 t/m 2026 in de perspectiefnota 2023 voldoen aan de financiële verordening.

Het financieel perspectief wordt als volgt opgebouwd en verder toegelicht:

1. Autonome mutaties
2. Mutaties bestaand beleid
3. Onttrekken algemene reserve
4. Algemene reserve
5. Liquiditeitenplanning

4.1 Autonome mutaties

In het meerjarenperspectief zijn de volgende autonome ontwikkelingen opgenomen:

Bedragen x € 1.000

Nr.	Autonome mutaties	2023	2024	2025	2026
a.	Algemene uitkering (september- en decembercirculaire 2021)	1.960	1.297	1.409	-149
b.	Belastingen	-11	-41	-73	241
c.	Vrijval kapitaallasten	197	320	115	411
d.	Loon- en prijscompensatie	808	808	808	808
e.	Dekking stelpost loon- en prijscompensatie	-808	-808	-808	-808
	Totaal Autonome mutaties	2.146	1.576	1.451	503

Ad a. Algemene uitkering

In oktober vorig jaar bent u geïnformeerd over de uitwerking van de septembercirculaire 2021. In de advisering van de septembercirculaire 2021 zijn de wijzigingen ten opzichte van de meicirculaire 2021 toegelicht voor 2021 tot en met 2025. Deze wijzigingen zijn nu financieel verwerkt in de voorliggende perspectiefnota. In januari van dit jaar bent u geïnformeerd over de uitwerking van de decembercirculaire 2021. In de advisering van de decembercirculaire 2021 zijn de wijzigingen ten opzichte van de septembercirculaire 2021 toegelicht voor 2021 tot en met 2025. Ook deze wijzigingen zijn nu financieel verwerkt in de voorliggende perspectiefnota.

Bedragen x € 1.000

Algemene uitkering	2023	2024	2025	2026
Septemercirculaire 2021	1.546	882	983	
Decemercirculaire 2021	414	415	426	-149
Totaal algemene uitkering	1.960	1.297	1.409	-149

Ad b. Belastingen

De geraamde opbrengsten OZB zijn aangepast naar de meest recente inflatie en loonkostenontwikkeling. In het laatste kwartaal van 2022 ontvangt u de voorstellen voor de tarieven 2023.

Ad c. Vrijval kapitaallasten

Elk jaar wordt de vrijval aan kapitaallasten (afschrijving en rente) berekend en toegevoegd aan het meerjarenperspectief.

Ad d./e. Loon- en prijscompensatie

In onze begroting hebben wij een stelpost opgenomen voor loon- en prijscompensatie (zie ook hoofdstuk 1 kaders). Jaarlijks worden de budgetten waarop concrete prijsstijgingen van toepassing zijn (op basis van contracten en dergelijke) in kaart gebracht en verhoogd ten laste van deze stelpost.

4.2 Mutaties bestaand beleid

Bedragen x € 1.000

Mutaties bestaand beleid	2023	2024	2025	2026
Raadsbesluiten met financiële consequenties	-1.365	-1.503	-1.503	-1.503
Totaal mutaties bestaand beleid	-1.365	-1.503	-1.503	-1.503

In verschillende raadsvergaderingen in 2021 zijn besluiten genomen, die consequenties hebben voor het meerjarig financieel meerjarenperspectief:

Bedragen x € 1.000				
Raadsbesluiten met financiële consequenties	2023	2024	2025	2026
27/10/21 Camping Lemmer	-206	-206	-206	-206
27/10/21 Bezuinigingen sportnotitie	-25	-163	-163	-163
07/11/21 Structurele afwijkingen najaarsrapportage 2021	-691	-691	-691	-691
15/12/21 MJP onderhoud vastgoed	-443	-443	-443	-443
Totaal raadsbesluiten met financiële consequenties	-1.365	-1.503	-1.503	-1.503

4.3 Onttrekkingen algemene reserve

Om een sluitend meerjarenperspectief te presenteren is voor de jaarschijf 2026 € 800.000 onttrokken aan de algemene reserve. Hierbij zijn rentelasten van 2% van toepassing.

4.4 Algemene reserve

Hier wordt de actuele stand van de algemene reserve gepresenteerd, waarbij het uitgangspunt de stand van de algemene reserve per 31 december 2021 conform de jaarrekening 2021 is.

Bedragen x € 1.000					
Ontwikkeling Algemene reserve	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve (stand per 1/1)	12.831	15.738	14.754	15.013	15.013
Stortingen:					
Resultaatbestemming jaarrekening 2022	3.937				
Herstelplan algemene reserve	450	200	200		
Besparingen	237				
Opheffen reserve coronakosten	1.943				
Vrijval reserve onderhanden werk	214				
Verrekening algemene reserve met weerstandsvermogen	300				
Bestaand beleid	1.600	800	2.000		
Totaal stortingen	8.681	1.000	2.200	-	-
Onttrekkingen:					
Bestaand beleid	-5.774	-986	159		
Verrekeningen meerjarenperspectief		-998	-2.100		-800
Totaal onttrekkingen	-5.774	-1.984	-1.941	-	-800
Stand per 31/12	15.738	14.754	15.013	15.013	14.213

Mutaties algemene reserve – stortingen

Bij de perspectiefnota 2021 is een herstelplan algemene reserve ingevoerd ter versterking van de reservepositie om tegenvallers op te vangen. Verder is bij de perspectiefnota 2022 een besparing van € 237.000 opgenomen. Ook is bij de jaarrekening 2021 voorgesteld de bestemmingsreserve coronakosten op te heffen. Op basis van de risico-inventarisatie bij de begroting 2022 is het weerstandsvermogen bijgesteld van € 8,3 miljoen naar € 8 miljoen. Tot slot zijn de reservemutaties tot en met de programmabegroting 2022 weergegeven onder het kopje bestaand beleid.

Claims/onttrekkingen aan de algemene reserve zetten we apart in een bestemmingsreserve om zo duidelijk in beeld te hebben wat de algemene reserve van De Fryske Marren is. Een specificatie van de verrekening tussen de reserve onderhanden werk en de algemene reserve is verwerkt in bijlage 1 reserves en voorzieningen.

Mutaties algemene reserve – onttrekkingen

Ook de reservemutaties tot en met de programmabegroting 2022 zijn op dezelfde wijze gerubriceerd als de stortingen. De verrekeningen meerjarenperspectief zijn nodig geweest om sluitende meerjarenperspectieven te kunnen presenteren.

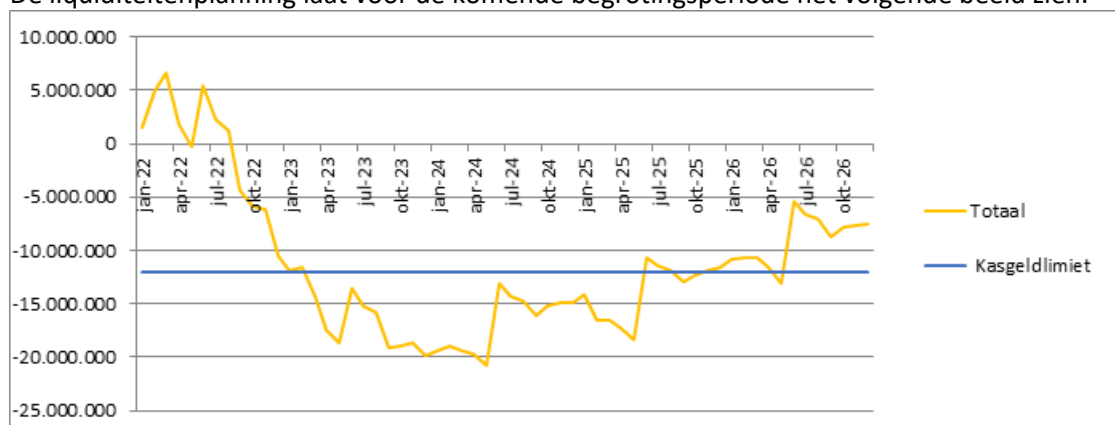
De totale algemene reserve bestaat uit de vrije algemene reserve en de reserve weerstandvermogen. Op basis van de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is bij de programmabegroting 2022 een benodigd weerstandsvermogen berekend van € 8.000.000.

De totale algemene reserve geeft het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000					
Algemene reserves	2022	2023	2024	2025	2026
Vrije algemene reserve	7.738	6.754	7.013	7.013	6.213
Weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal algemene reserves	15.738	14.754	15.013	15.013	14.213

4.5 Liquiditeitenplanning

De liquiditeitenplanning laat voor de komende begrotingsperiode het volgende beeld zien.

Zoals uit dit overzicht blijkt schommelt de liquiditeitsbehoefte de komende jaren tussen € 5 miljoen positief en ruim € 20 miljoen negatief. Het perspectief laat zien dat er in 2023 geld moet worden aangetrokken. Door het honoreren van nieuwe aanmeldingen in de komende jaren zal de planning weer een nieuw beeld laten zien.

Bijlage 1 Reserves en voorzieningen

Dit overzicht reserves en voorzieningen is gebaseerd op de werkelijke stand van de reserves en voorzieningen per 31 december 2021. Na vaststelling van de perspectiefnota 2023 verwerken we de mutaties genoemd in de paragraaf 4.4 algemene reserve in de begroting 2023.

Totaal overzicht reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht	Saldo 1-1-'22	Saldo 1-1-'23	Saldo 1-1-'24	Saldo 1-1-'25	Saldo 1-1-'26	Saldo 1-1-'27
Algemene reserves:						
Algemene reserve	4.531	7.738	6.754	7.013	7.013	6.213
Weerstandsvermogen	8.300	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
	12.831	15.738	14.754	15.013	15.013	14.213
Bestemmingsreserves:						
Extra kosten corona virus	1.943	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	8.924	8.607	8.292	7.981	7.669	7.358
Onderhanden werk	9.947	256	231	0	-	-
	20.814	8.863	8.523	7.981	7.669	7.358
Voorzieningen:						
Personeel	-	6	12	17	23	29
Pensioenen wethouders	5.308	5.326	5.344	5.361	5.379	5.397
Afwikkeling grondexploitaties	684	684	684	684	684	684
Baggeren	467	503	503	503	503	503
Vastgoed	2.364	2.458	2.589	1.576	873	471
Wegen	500	464	391	384	335	354
Kunstwerken	77	67	240	298	423	473
Derdengelden	6	6	3	1	-	-
Egalisatie riolering	3.735	3.882	4.025	4.157	4.288	4.420
	13.141	13.396	13.790	12.982	12.509	12.331
Rekeningresultaat	5.196	-	-	-	-	-
Totaal generaal	51.982	37.997	37.067	35.976	35.191	33.902

Detailoverzicht bestemmingsreserve onderhanden werk

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025	2026
Stand 1-1	9.947	256	231	0	0
Stortingen:					
Voeding vanuit Algemene Reserve (perspectiefnota 2022)	736	320	21		
Voeding vanuit Algemene Reserve (perspectiefnota 2022 amendement)	35				
Voeding vanuit Algemene Reserve (prioriteitenlijst)	1.538	458	120		
Voeding vanuit Algemene Reserve (programmabegroting 2022 amendement)	265	8			
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: claims reserve corona	1.801				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: invoeren Omgevingswet per 1-1-2023	700				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: te oormerken middelen dec. circulaire 2021	339				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: resultaat gerichte inkoop WMO	100				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: kerkenvisie	75				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: centrale huisvesting	74				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: onderwijshuisvesting	55				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: reiskostenvergoeding dienstreizen 2022	58				
Totaal stortingen	5.776	786	141	0	0
Onttrekkingen:					
Programma 1 - Bestuur en organisatie					
Opbouwen BGT aanvulling kadernota 2016	41				
Traject lokale democratie	5				
Onderzoek toekomst internationale betrekkingen	6				
Jubileum 30 jaar stedenband Medias Roemenië	15				
Onderzoeken nieuwe vormen van dienstverlening	25				
Aanschaf mobiele telefoons (2021)	40				
Coronakosten programma 1: communicatiemiddelen	5				
Coronakosten programma 1: openbare orde en veiligheid	31				
Coronakosten programma 1: APV, bijzondere wetten en verkiezingen	40				
Coronakosten programma 1: onvoorzien	72				
Totaal onttrekkingen programma 1	280	0	0	0	0
Programma 2 - Ruimte					
Verkeerskundige aanpassingen knooppunt Joure	33				
Aanleg fietspaden	232				
Kosten opruimen A7	118				
Kade 5-7 St Nic.	109				

Lemmer, locatie gemeentehuis	231				
KN14 Structuurvisie De Friese Meren (Omgevingsvisie)	46				
Voorkoming vervolgschade Westermartoren en toren	-				
Tunnel Hollandiastraat	39				
Startersleningen marktconsultatie	226				
Actualisatie bestemmingsplan Buitengebied	118				
Toezicht permanente bewoning recreatiewoningen	-				
Woonvisie DFM 2018-2022	-				
Afbouwregeling inzamelaars oud papier	-				
Opstellen gemeentelijk monumentenbeleid	41				
Landschapsontwikkelingsplan	10				
Harmonisatie wegenlegger	30				
Afronden Delfstrahuizen-west	136				
Landschapsbiografie	5				
Fossielvrij vastgoed 2030 (voorbereidingskrediet)	-				
Tijdelijke maatregelen brandveiligheid camping Lemmer	130				
Aanpak maatschappelijke voorzieningen Balk	75				
Greidhoeke	-				
Vergunningverlening en toezicht glasvezelkabel	-				
Energietransitie De Fryske Marren	345				
Vervolgaanpak Tûk Wenjen	370				
Plan van aanpak speelvoorzieningen	8				
Programma invoering Omgevingswet	-				
Bijdrage biodiversiteitscampagne bewustzijn iedere Fries	5				
Onderzoek sluismuren Lemstersluis	-				
Verhoging budget Ziekten en Plagen in groen	271				
Vervangen brug Oenemawei Terkaple (2021)	25				
Vervangen elektrische installatie Flevobrug Lemmer	8				
Areaaluitbreiding groen	17				
Areaaluitbreiding openbare verlichting	10				
Onderhoud stranden	50				
Verhoging begrotingssubsidie aan stichting BRM	-	25	25		
Wegnemen obstakels openbare ruimte	50				
Verhogen dotatie voorziening wegen	700				
Beheerplan wegen	634				
Transitievise warmte	169				
Energieoketten	44				
Verwijderen rietpollen Strand Lemmer	35				
Resultaatbestemming jaarrekening 2020 De Ekers 3A (progr. 2)	798				
1-M-P Duurzaamheidsvisie(K)	271				
Grootschalig onderhoud pont Langweer (perspectiefnota 2022)	60				
Vervangen brug Slingerak/Huiberweg Langweer					
voorbereidingskrediet	-	30			
Herbestemming Blikken Skuorre Sloten	35				
Uitvoering klimaatakkoord - capaciteit	200	200			
Aquatermy Balk	100				

Build to order	50				
Duurzaamheidsfonds kleine initiatieven (programmabegroting 2022; amendement)	100				
Coronakosten programma 2: grondbedrijf	6				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: invoeren Omgevingswet per 1-1-2023	700				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: kerkenvisie	75				
Totaal onttrekkingen programma 2	6.716	255	25	0	0
Programma 3 - Economie					
Sociaal economisch beleid	17				
Stimulering bedrijven vestiging / Glasvezel	31				
Economische Zaken	49				
Ontwikkeling recreatie en toerisme Tsjûkemar	191				
Versterken onderwijs bedrijfsleven	33				
Lemmer Poort van Zuidwest Friesland	38				
Cultuurtoerisme Tsjûkemar (progr. 3)	7				
Camping Lemmer (prioriteitenlijst)	750				
Coronakosten programma 3: brug- en sluisgelden	25				
Coronakosten programma 3: precariobelasting	82				
Coronakosten programma 3: huren/pachten gemeentelijke objecten	150				
Coronakosten programma 3: weekmarkten en jaarmarkt	2				
Coronakosten programma 3: kermissen	38				
Coronakosten programma 3: leges en evenementen	15				
Totaal onttrekkingen programma 3	1.427				
Programma 4 - Leefbaarheid en onderwijs					
Aanschaf materiaal zelfwerkzaamheid (sport)	105				
Temporiseren bezuiniging sportaccommodaties	8				
Bouwvoorbereiding nieuwbouw Zuyderzee Lyceum	229				
Vorbereidingskrediet RKPC de Toekomst Bakhuizen	110				
Vorbereidingskrediet renovatie Wumkesskoalle Joure	51				
Uitbreiding It Klimmerblêd Sint Nicolaasga	193				
Constructiefout ventilatie/verwarming De Bolster Balk	27				
Onderwijshuisvesting (progr. 4)	53				
Constructiefout De Arke Lemmer	72				
Procesbegeleiding en Bouwkundig advies Brûsplak Joure	-				
Rijksbijdrage i.v.m. lokaal sport- en beweegakkoord	30				
Huisvestingsplan onderwijs	-		206		
Areaaluitbreiding binnensportaccommodaties	25				
Beheer en onderhoud buitensportaccommodaties (prioriteitenlijst)	163	138			
Uitvoering cultuurnota	25				
Vorbereidingskrediet realisering sportpark t.b.v. VV Renado en VV Idskenhuzen	15				
Onderwijshuisvesting 2022 (perspectiefnota 2022)	281	140	21		

Huisvesting verenigingen Balk (prioriteitenlijst)	245	PM	PM		
Beleidsnotitie sport en bewegen "Scoren door Samenspel" (prioriteitenlijst)	80	120	120		
Fryske boeken voor basisscholen (programmabegroting 2022; amendement)	8	8			
Stichting bibliotheken (programmabegroting 2022; amendement)	10				
Coronakosten programma 4: kunstzinnige vorming	100				
Coronakosten programma 4: culturele activiteiten	100				
Coronakosten programma 4: musea	50				
Coronakosten programma 4: zwembad	500				
Coronakosten programma 4: coronasubsidie maatschappelijke instellingen	486				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: onderwijshuisvesting	55				
Totaal onttrekkingen programma 4	3.019	406	347	0	0
Programma 5 - Sociaal Domein					
Huisvestingsoplossingen statushouders	77				
Vluchtelingendossier	93				
Sociale Veiligheid	69				
Formatie beleid/bedrijfsvoering samenleving	44				
Vorbereiding nieuwe wet inburgering/extra middelen pilots nieuwe wet inburgering	16				
Koploper project cliëntenondersteuning	-				
Formatie voor maatwerk bij zorg en participatie(perspectiefnota 2022)	150	150			
Formatie beleid Sociaal Domein (perspectiefnota 2022)	245				
Inkoop leerroutes Wet Inburgering 2022 (programmabegroting 2022 amendement)	35				
Uitvoering nieuwe Wet inburgering ambitie 2022 (programmabegroting; amendement)	112				
Coronakosten programma 5: onderuitputting WMO maatwerk	50				
Coronakosten programma 5: armoedebestrijding en bijzondere bijstand	50				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: te oormerken middelen dec. circulaire 2021	339				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: resultaat gerichte inkoop WMO	100				
Totaal onttrekkingen programma 5	1.380	150	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen					
Project garantiebanen	21				
Digitale dienstverlening	77				
Div in beweging	83				
I-bewustzijn	65				
Flankerend beleid zero base	172				
Verhogen arbo-budget/maatregelen R,I&E/inbedding VCA-normering	5				
Bantegaplein Lemmer	140				

Vorbereidingskrediet huisvesting	69				
Digitaal hulpmiddel rapportages	90				
Digitale dienstverlening	257				
Arbowet en VCA	45				
Keuringen NEN 3140	25				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: centrale huisvesting	74				
Resultaatbestemming jaarrekening 2021: reiskostenvergoeding dienstreizen 2022	58				
Storting in voorziening vastgoed t.l.v. reserve onderhanden werk	1.251				
Vrijval reserve Onderhanden Werk jaarrekening 2021 (actualiseren verplichtingen)	214				
Totaal onttrekkingen Algemene dekkingsmiddelen	2.646	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	15.467	811	372	0	0
Stand 31-12	256	231	0	0	0